

ENERJİSA

GAZ TÜRBİNİ “BY-PASS” BACALARINA YATAY GİYOTİN TESİS EDİLMESİ ENERJİ VERİMLİLİĞİ PROJESİ

AVRUPA BİRLİĞİ ÇEVRE ÖDÜLLERİ TÜRKİYE PROGRAMI
“SÜREÇ” KATEGORİSİ BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ

III. Enerji Verimliliği Kongresi
Kocaeli

01 Nisan 2011

Avrupa Birliği Çevre Ödülleri Türkiye Programı 2009-2010

BUREAU
VERITAS
ISO 14001
ISO 9001

- Proje Adı** : Gaz Türbini “By-pass” Bacalarına Yatay Giyotin Tesis Edilmesi Enerji Verimliliği Projesi
- Proje Sahibi** : ENERJİSA Enerji Üretim A.Ş.
- Proje Kategorisi** : Süreç
- Proje Lideri** : Kürşat BÜYÜKTUĞRUL / Mühendislik Müdürü
- Proje Sorumlusu** : Mine ARTUĞ / Çevre Koordinatörü

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

ANA BAŞLIKLAR

- **ENERJİSA ve Kentsa Santrali Hakkında Kısa Bilgi**
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

ENERJİSA'NIN KISA TANITIMI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Enerjisa Enerji Üretim A.Ş., enerji sektöründe müşterilerine kaliteli ve güvenilir enerji tedarik etmek amacıyla **Nisan 1996**'da kurulmuştur.

ENERJİSA'NIN KISA TANITIMI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Enerjisa Grubu, 2007 yılı Mayıs ayında, %50-50 **Sabancı Holding-Türkiye** ve Avusturya'nın en büyük hidroelektrik üreticisi ve lider elektrik şirketi olan **Verbund-Avusturya** ortak girişimi haline gelmiştir. Grup, entegre hizmetleri ile Türkiye elektrik pazarının lideri konumu ile **2015 yılında minimum 5.000 MW kurulu güce ve 6 milyonu aşkın müşteriye** ulaşmayı hedeflemektedir.

Enerjisa Santralleri, Projeleri ve Dağıtım Bölgesi

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

- Thermal PP Projects-Coal
- Wind PP Projects
- Hydroelectric PP Projects
- Existing Power Plants

ENERJİSA'NIN ÇEVRE POLİTİKASI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

ENERJİSA'nın Çevre Politikasının dayandığı temel hususlar:

- ❖ Yasal Mevzuat ve diğer gerekliliklere uyum,
- ❖ **Kaynakların verimli kullanımı,**
- ❖ **Sürdürülebilir Kalkınma anlayışı ile atıkların azaltılması, geri dönüşümü / kazanımı, bertarafı,**
- ❖ Periyodik izleme,
- ❖ Çevre bilincinin tabana yayılması ve sürekliliği,
- ❖ ENERJİSA Yönetiminin Çevre Yönetim Sistemine verdiği desteğin sürekliliği,
- ❖ Sürekli iyileştirme ve gelişme felsefesinin yaşatılması.

KENTSA SANTRALI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

ENERJİ TERMİNOLOJİSİNDE PROJE İLE İLGİLİ BAŞLIKLAR

- **Santral Ana Ünitelerinin Tanımı**
- Santral Temel Performans Parametrelerinin Tanımı
- Santral Çalışma Modlarının Tanımı ve Verimleri

GAZ TÜRBİNİ GENERATÖRÜ – GTG

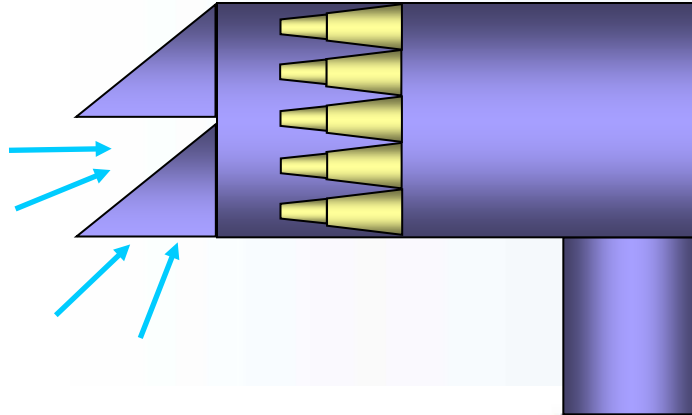

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

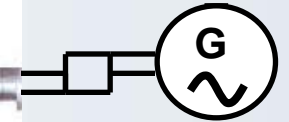
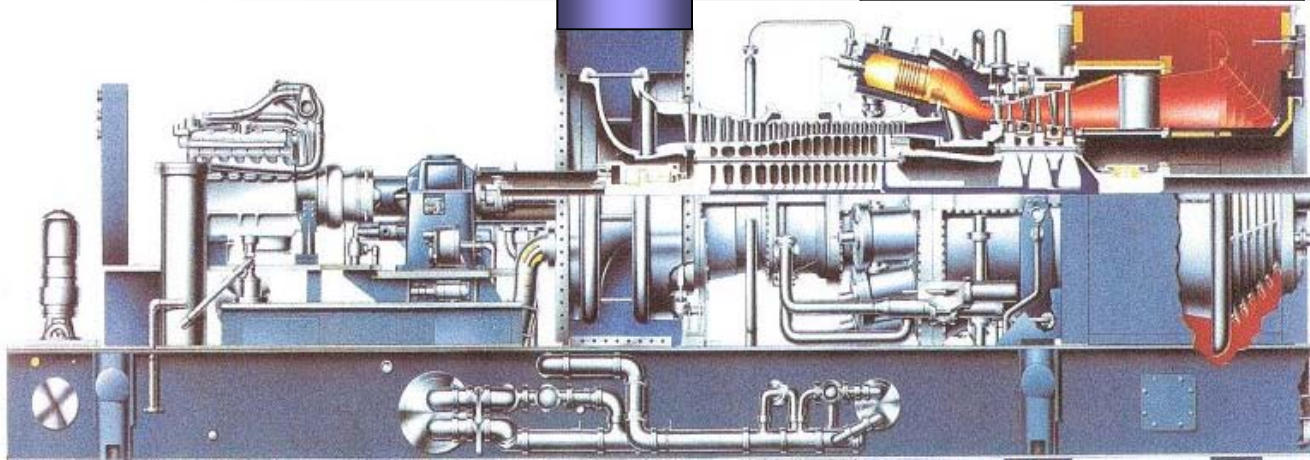
Hava Girişi
457.000 Nm³/h

Doğalgaz
12.500 Sm³/h
120 MWh

Egzoz Gazı
545 °C
79 MWh

Üretilen Elektrik
Enerjisi
11 kV
40 MWh

Sürtünme,
Manyetizma
ve İzolasyon
Kayıpları
1 MWh

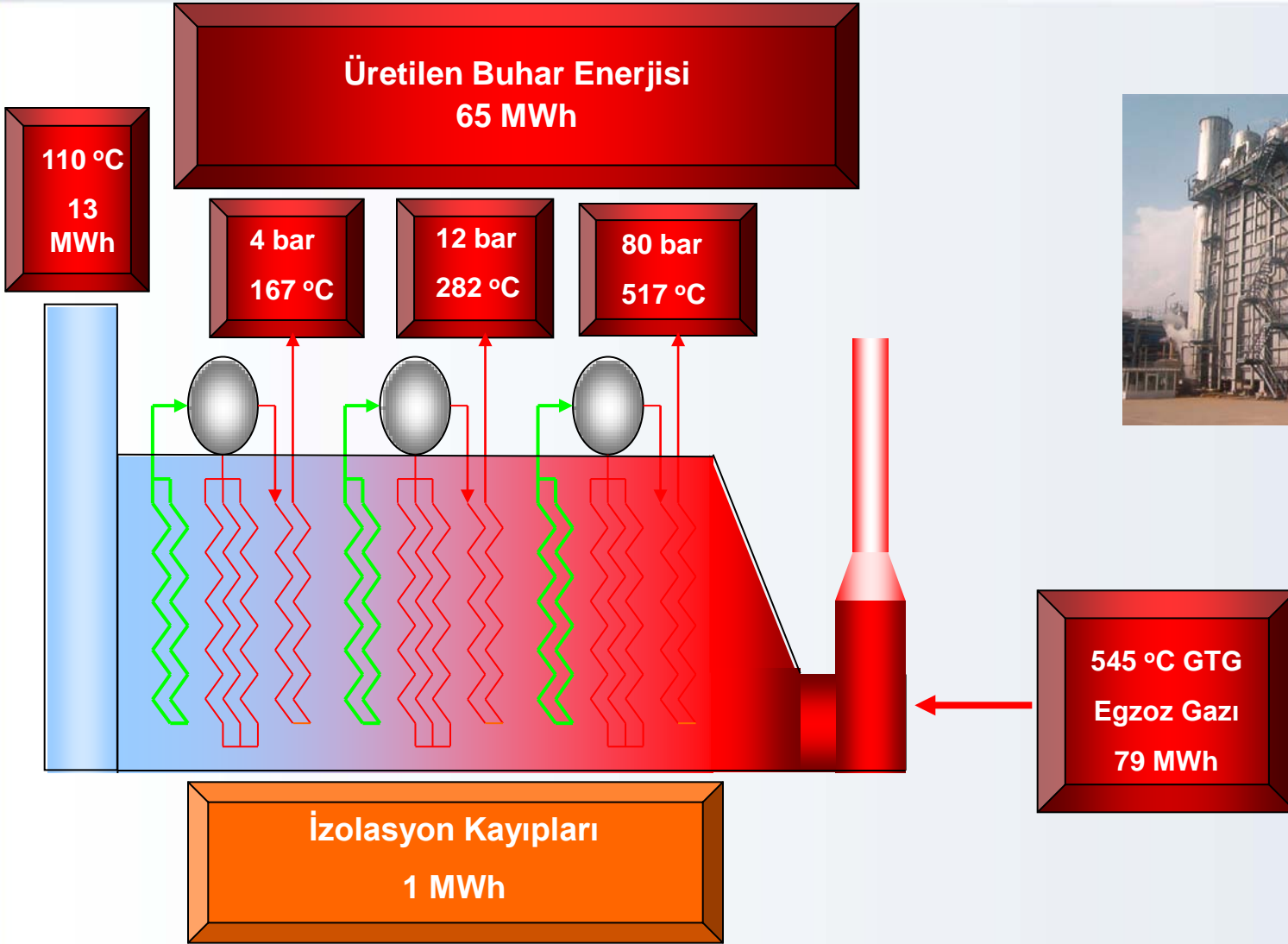
GTG Verim $\eta \approx \% 30 - \% 35$

ATIK ISI KAZANI – HRSG

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

HRSG Verim $\eta \approx \% 70 - \%90$

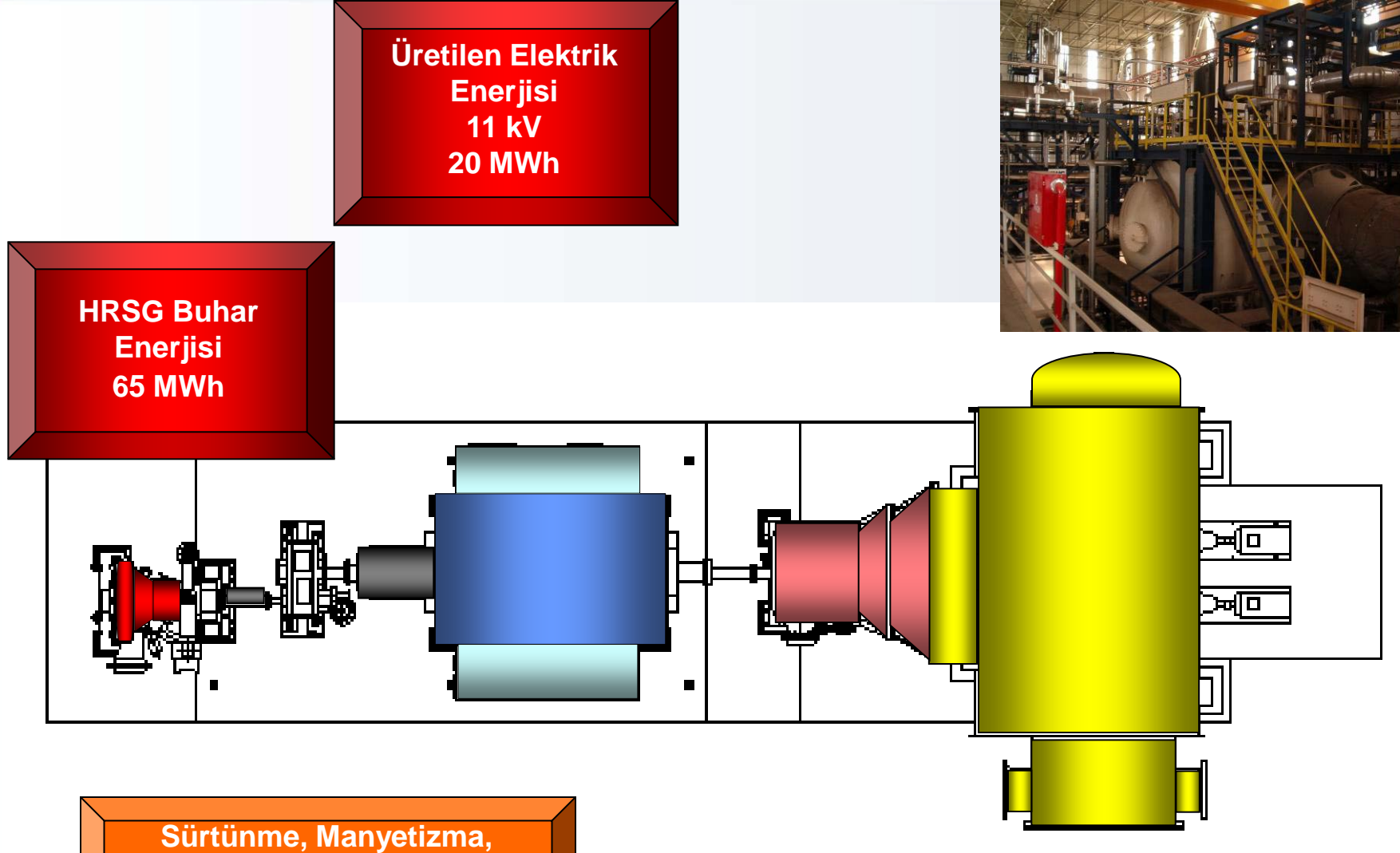
BUHAR TÜRBİNİ GENERATÖRÜ – STG

BUREAU
VERITAS

ISO 14001

ISO 9001

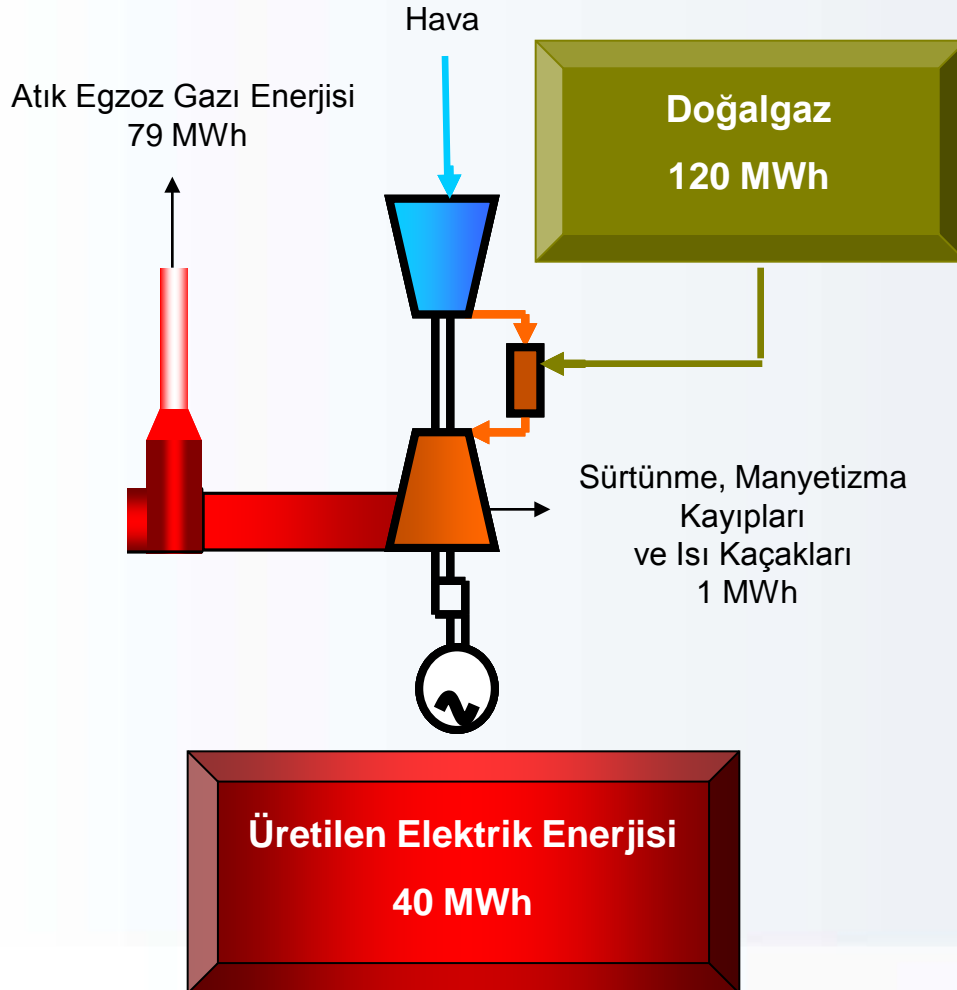
Sürtünme, Manyetizma,
İzolasyon, "Back-pressure"
Kayıpları 1 MWh
ve Atık Isı 44 MWh

STG Verim $\eta \approx \% 30 - \%35$

ENERJİ TERMİNOLOJİSİNDE PROJE İLE İLGİLİ BAŞLIKLAR

- Santral Ana Ünitelerinin Tanımı
- Santral Temel Performans Parametrelerinin Tanımı
- **Santral Çalışma Modlarının Tanımı ve Verimleri**

BASİT ÇEVİRİM

$$\eta\% = \frac{40\text{MWh}}{120\text{MWh}} \times 100$$

$$\eta\% = \%33 (\%30 - \%35)$$

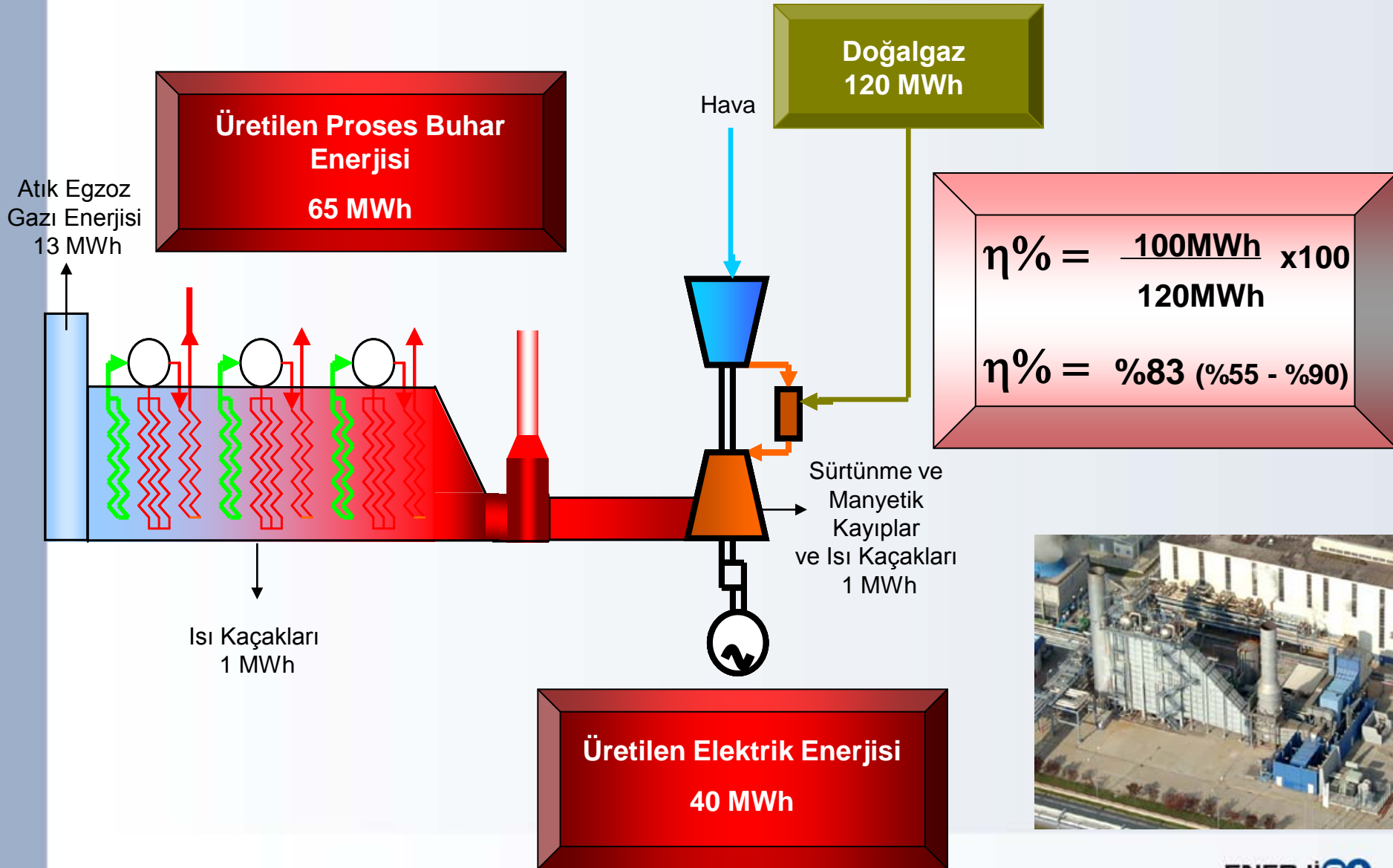
KOJENERASYON

BUREAU
VERITAS

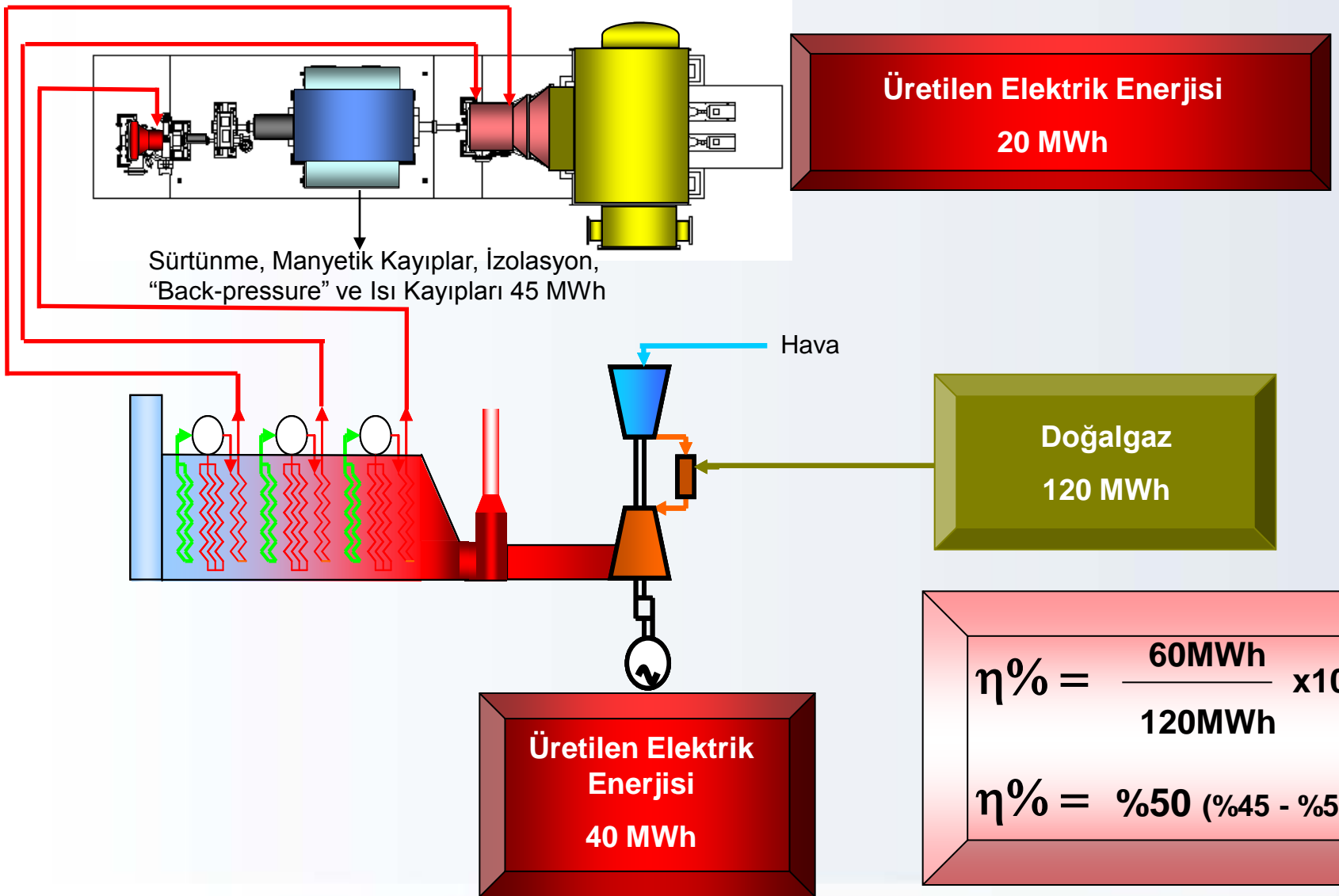
ISO 14001

ISO 9001

KOMBİNE ÇEVİRİM

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- **Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı**
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

PROJE'NİN AMACI ve KISA TANIMI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Proje, kombine çevrim santrallerinde, Gaz Türbinleri (GTG) ve Atık Isı Kazanları (HRSG) arasında bulunan “by-pass” bacalarındaki reglaj damperlerinden sızma yoluyla, atmosfere kaçan yüksek sıcaklıktaki atık gazların;

❖ **çevresel olumsuz etkilerini önlemek**

ve

❖ **enerjilerini sistemde tekrar kullanmak amacıyla geri kazanmak**

için, “by-pass” bacalarına yatay giyotinlerin tesis edilmesidir.

ANA BAŞLIKLAR

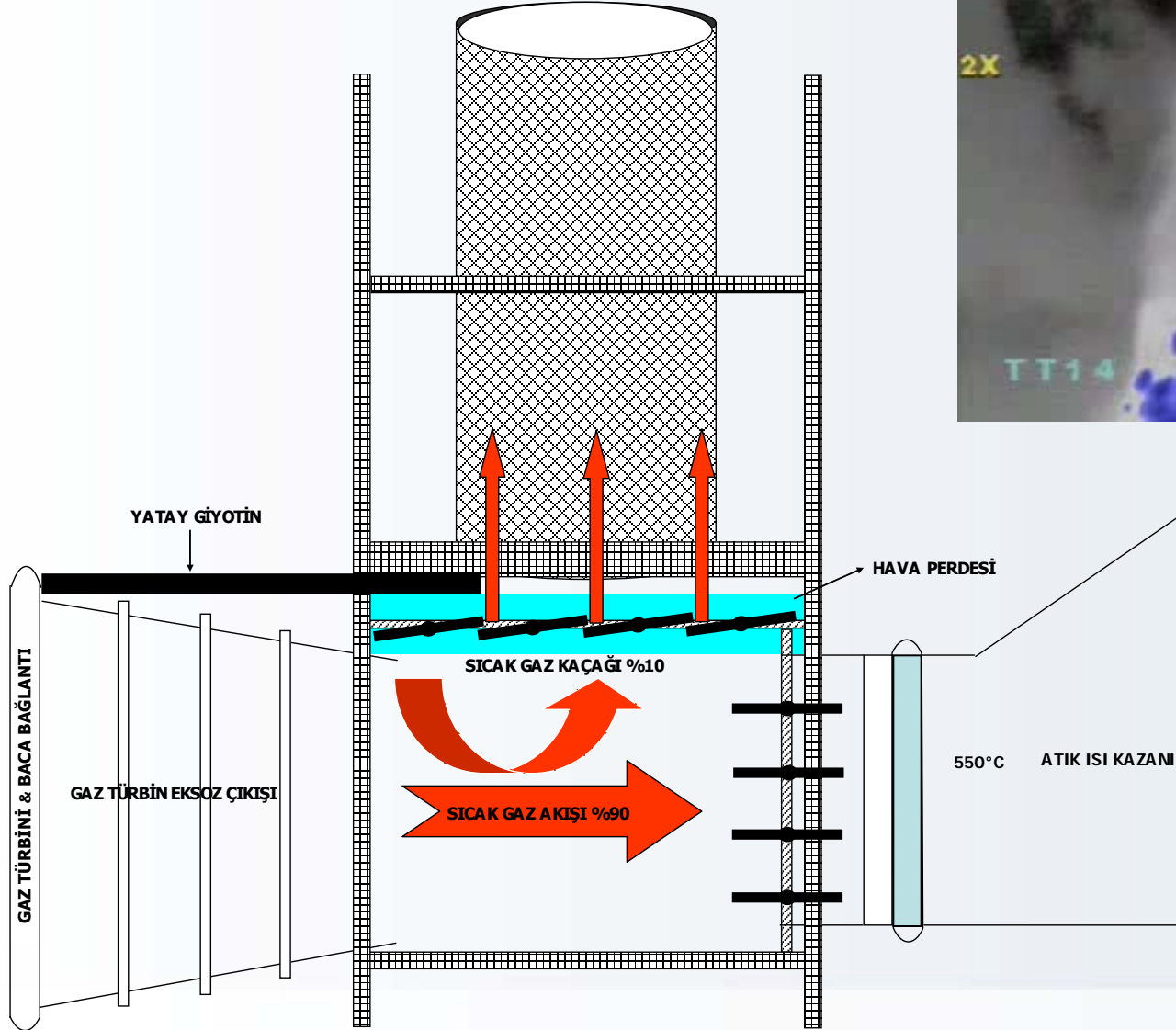
- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- **Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı**
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

YATAY GİYOTİN AÇIK

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

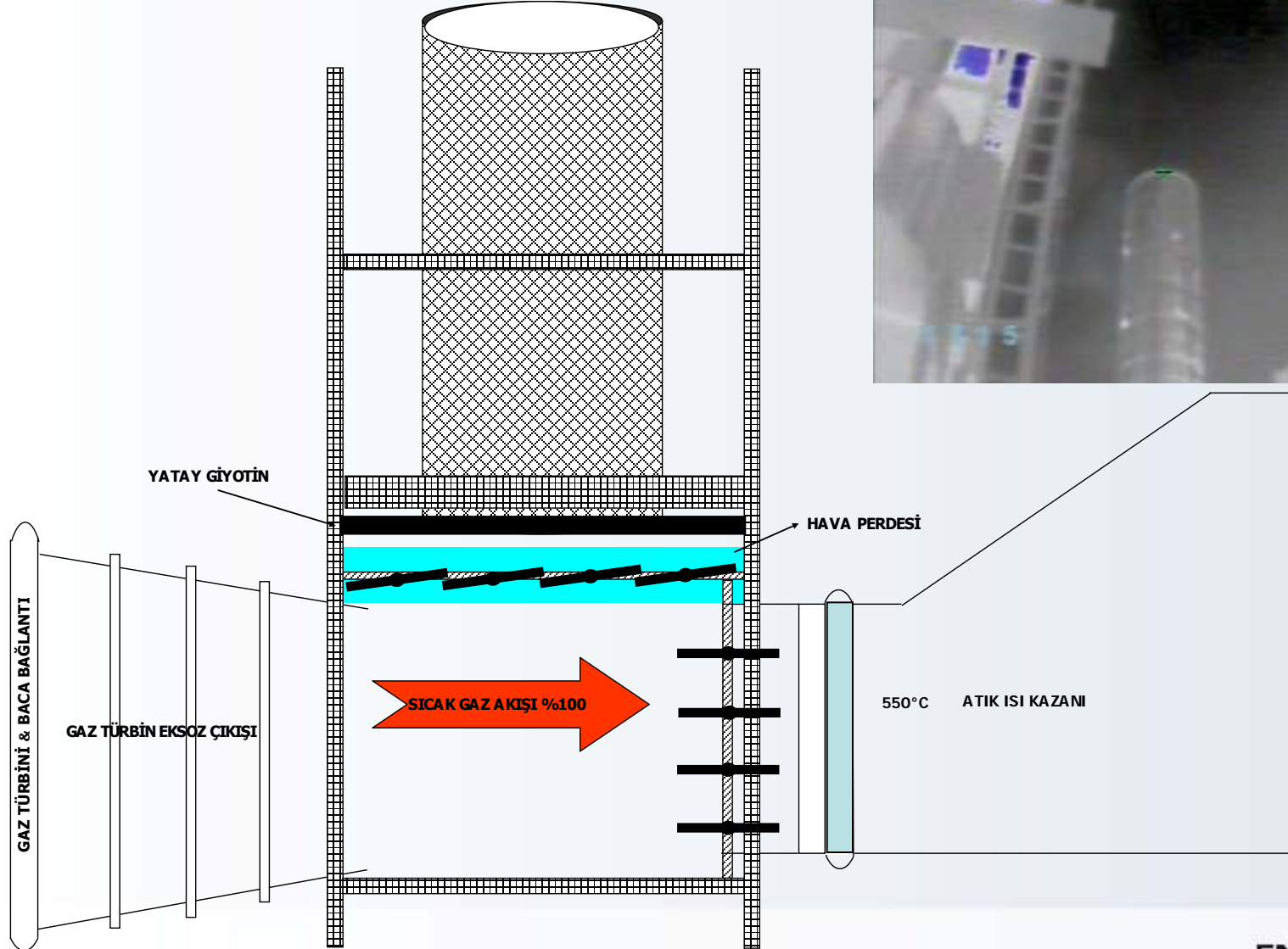
YATAY GİYOTİN KAPALI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001

ISO 9001

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- **Proje Gelişme Aşamaları**
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

PROJE'NİN GELİŞME AŞAMALARI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

- ❖ “By-pass” bacalarında kaçak gözlenmesi sonucu Proje fikri, 2003’de ortaya atılmıştır.
- ❖ 2003 yılında, kaçak miktarını tespit amacıyla TÜBİTAK’a ölçümler yaptırılmıştır.

- ❖ TÜBİTAK tarafından hazırlanan raporlar sonucunda prosesin bu bölgesinde geri kazanılmaya değer bir enerji potansiyeli tespit edilmiştir.

- ❖ Yüksek ısıya daha dayanıklı seramik kaplamalarla mevcut sızdırmazlık malzemeleri değiştirilmiştir. Ancak sonuç alınamamıştır.
- ❖ 2006 yılındaki Türbinlerin “upgrade” projelerine paralel, duruşlardan faydalanmak amacıyla Proje tekrar gündeme getirilmiştir.
- ❖ Bu kapsamda, uluslararası tecrübesi olan Orijinal Ekipman İmalatçılarından teklifler alınmış ve değerlendirilmiş ve uzman bir OEM ile ekipmanlarımıza özel ölçülerde bir dizayn yapılarak proje uygulanabilir hale getirilmiştir. (ENA GmbH & Deniz Müh. Ltd.)
- ❖ Fizibilite çalışmalarına data üretmek amacıyla, Ocak 2007 tarihinde yurt dışından getirilen “**16 Mo 3**” özel alaşımlı kör plaka ile test çalışmaları düzenlenmiştir.

PROJE'NİN GELİŞME AŞAMALARI

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

❖ Elde edilen verilerle ön fizibilite çalışmasının doğruluğu teyid edilerek Proje'nin hayata geçirilmesine karar verilmiştir.

❖ Nisan 2007'de GTG#1, Ekim 2007'de ise GTG#2 "by-pass" bacalarına yatay giyotin montajı gerçekleştirilmiştir.

❖ Uzman bir ölçüm firması (ESÇEM) tarafından gerekli ölçümler yapılarak yatay giyotin tesis edilmesi ile elde edilen kazanımlar ortaya koyulmuştur.

❖ Sistem tesis edildiği tarihten günümüze, çalışmaya ve kazanım yaratmaya devam etmektedir.

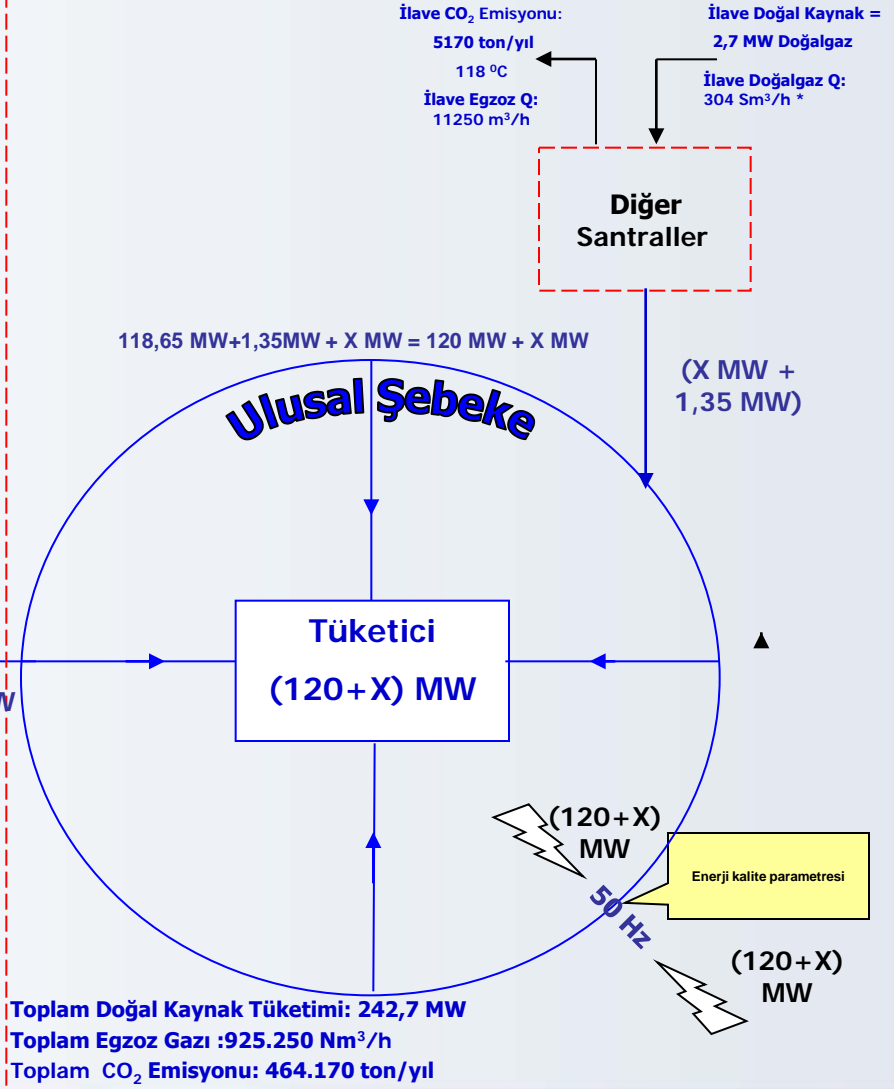
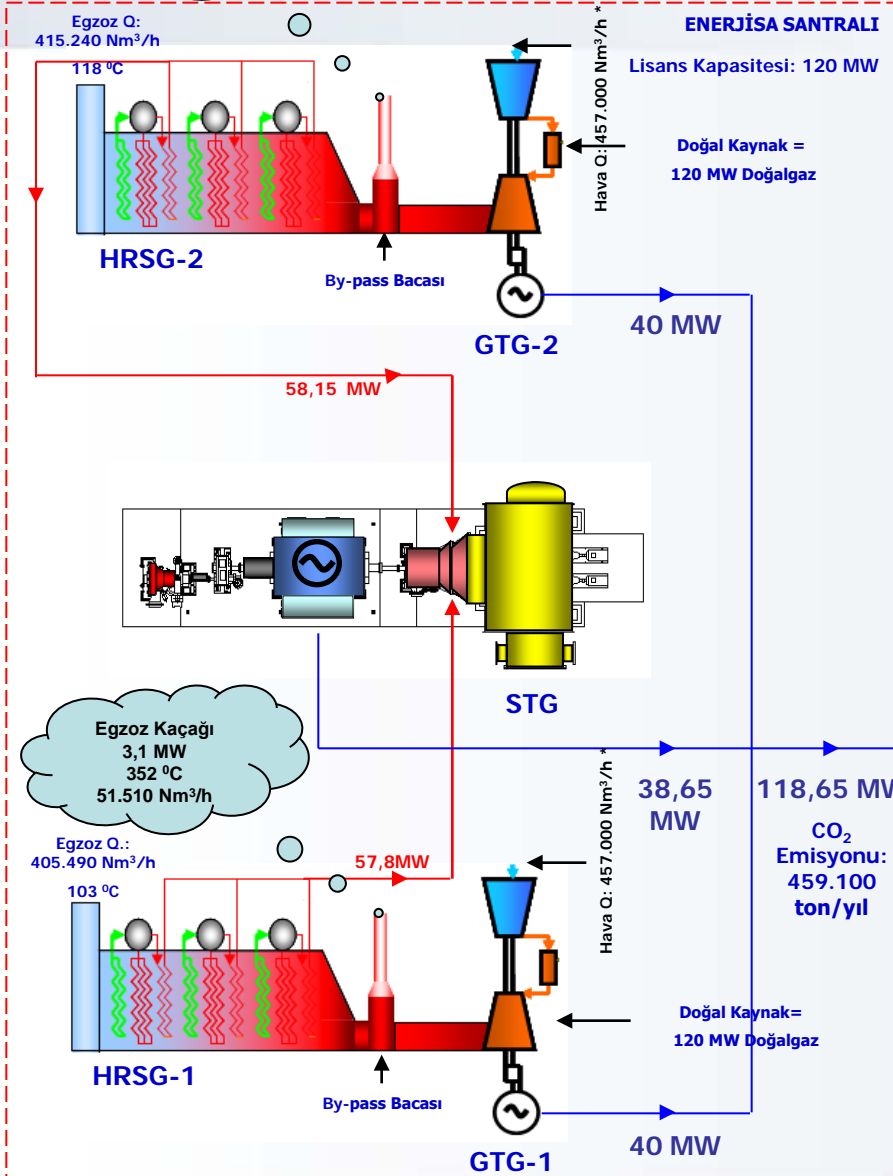

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- **Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi**
- Ekonomik Veriler
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

ENERJİ DENGESİ VE ÇEVRESEL FAYDA ŞEMASI (PROJE'DEN ÖNCE)

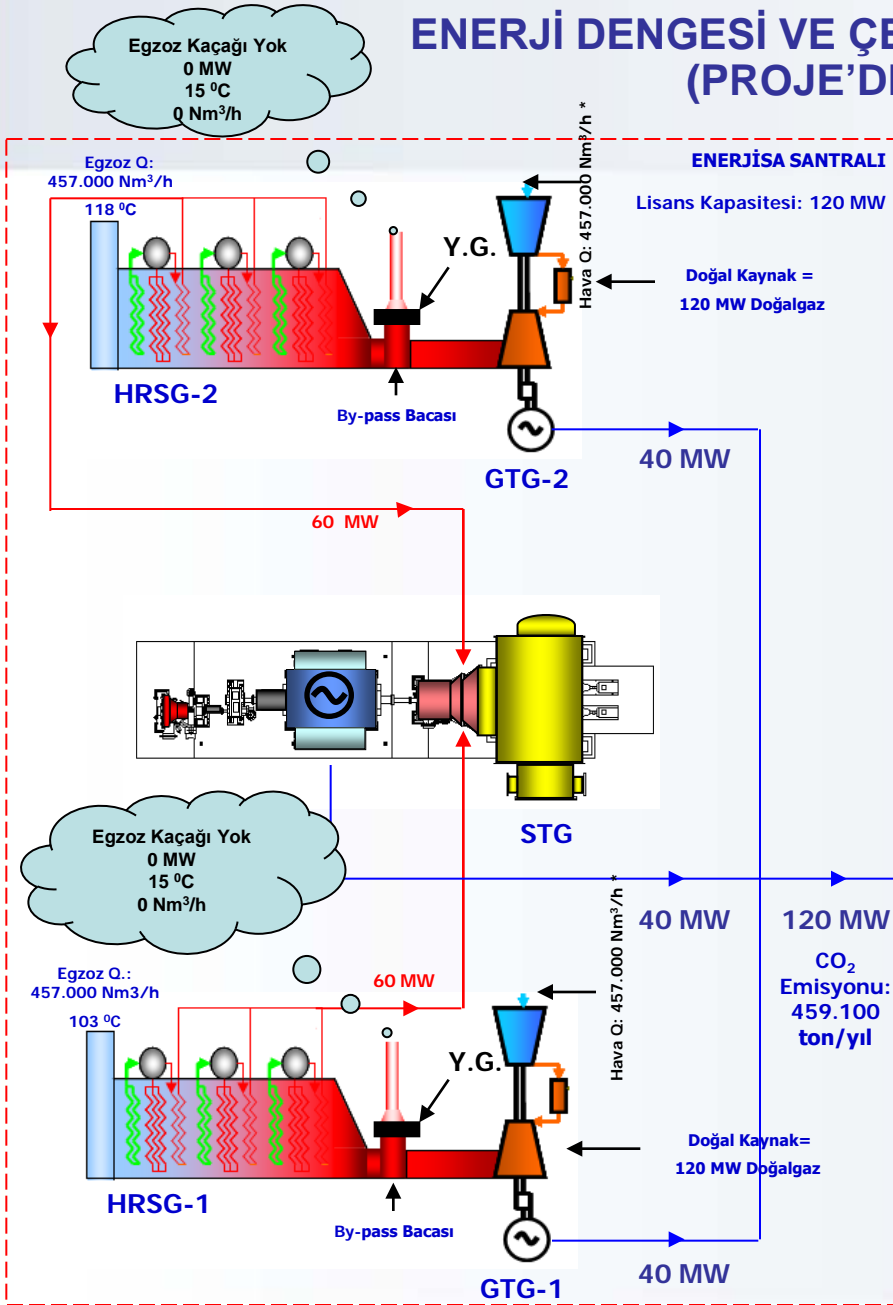
Egzoz Kaçağı
2,75 MW
376 °C
41.760 Nm³/h

*ISO şartlarında

** Egzoz Debi hesabında doğalgazdan kaynaklanan kütle gözönüne alınmamıştır.

ENERJİ DENGESİ VE ÇEVRESEL FAYDA ŞEMASI (PROJE'DEN SONRA)

Kaçak ısının geri kazanımı sonucu başka bir santralin ilave 1,35 MW üretmesine gereksinim kalmamıştır!!!

İlave CO₂ Emisyonu: 0 ton/yıl
15 °C

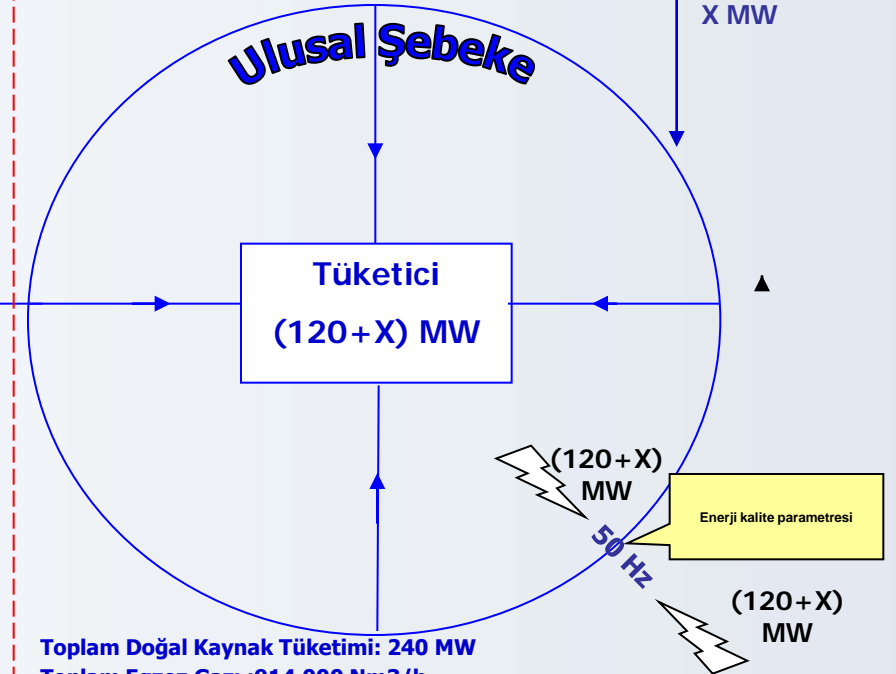
İlave Doğal Kaynak = 0 MW Doğalgaz
Hava Q: 0 Nm³/h

ÇEVRESEL FAYDALAR:

Doğal Kaynak Tüketiminde Kazanç: 2,7 MW
(2.700 hanenin enerji tüketimine eşit doğalgaz)

Emisyon Azaltımı: 5.170 ton CO₂/yıl

Atmosfere Salınan Isı Enerjisinin Önlenmesi ile Bu Isının Yaratacağı Küresel Isınma'nın Önlenmesi: 8.116.000 kcal/h
(2.700 hanenin enerji tüketimi)

Toplam Doğal Kaynak Tüketimi: 240 MW

Toplam Egzoz Gazı :914.000 Nm³/h

Toplam CO₂ Emisyonu :459.100 ton/yıl

*ISO şartlarında

** Egzoz Debi hesabında doğalgazdan kaynaklanan kütle gözönüne alınmamıştır.

Küresel Isınma:

Bu Proje ile;

- ❖ atmosfere salınan ısı enerjisi miktarının 8.116.000 kcal/h azaltılması sayesinde bu ısının yaratacağı Küresel Isınma önlenmiştir,
- ❖ tasarruf edilen bu enerji miktarı ile İstanbul Adalar İlçesinin elektrik enerjisi ihtiyacı karşılanmıştır.

* Referans: TÜİK ve İstanbul Valiliği (2009 Adalar Nüfus: 11.285)

Doğal Kaynak Tüketimi:

Proje ile, İstanbul Adalar İlçesinin tüketimine eşdeğer başka bir ilçenin tüketmiş olduğu enerji, herhangi bir ilave kaynak tüketimi olmaksızın karşılanmıştır.

* Referans: TÜİK ve İstanbul Valiliği (2009 Adalar Nüfus: 11.285)

PROJE'NİN TEMEL FAYDALARI VE ÖNEMİ

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Emisyon Oluşumu:

Kentsa Santrali'nin kalan ömrü boyunca, bu Proje ile geri kazanılan kaçakların sebep olacağı ve **387.750 adet** ağacın absorbe edebileceği miktarda CO₂ emisyonunun atmosfere salınımı önlenmiştir.

* Referans: <http://ecoswitch.com/tree-planting-calculator/> (NASA ve KYOTO PROTOKOLÜ'nün kabul ettiği varsayımlar üzerinden hesaplanmıştır.)

PROJE'NİN TEMEL FAYDALARI VE ÖNEMİ

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Kriter	Proje'den Önce	Proje'den Sonra	Kazanım	Açıklama	Çevresel Fayda
Egzoz Gazı Sıcaklığı Değişimi	352 °C / birim zaman (GTG#1) 376 °C / birim zaman (GTG#2)	103 °C / birim zaman (HRSG#1) 118 °C / birim zaman (HRSG#2)	-249 °C / birim zaman (4.400.197 kcal/h) (GTG#1) -258 °C / birim zaman (3.715.616 kcal/h) (GTG#2)	Kaçak egzoz gazındaki enerjinin geri kazanımı ile 2,700 hanenin elektrik enerjisi tüketimine eşit enerji elde edilmiştir. *	Atmosfere salınan ısı enerjisi miktarının azaltılması ile bu ısının yaratacağı Küresel Isınma'nın önlenmesi
Doğal Kaynak Tüketimi	2,7 MW (kaçak enerji sonucu oluşan eksik üretimin karşılanması)	0	- 2,7 MW	Kaçak egzoz gazındaki enerjinin geri kazanımı sonucu ikinci bir 2,700 hanenin elektrik enerjisi tüketimine eşit doğal kaynak rezervi korunmuştur.*	Doğal kaynak tüketiminin düşürülmesi
Emisyon	0,442 ton CO ₂ /MW	0,437 ton CO ₂ /MW	- 0,05 ton CO ₂ /MW	-	Atmosfere emisyon salınımının önlenmesi (5170 ton CO ₂ /yıl)

* Electricity Consumption & Efficiency Trends in the Enlarged European Union Status Report 2006 – Institute for Environment and Sustainability

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- **Ekonomik Veriler**
- Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar

PROJE'NİN EKONOMİK VERİLERİ

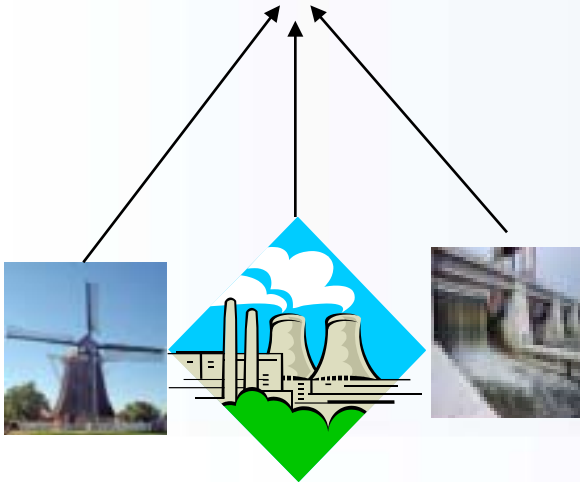
BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Yatırım Maliyeti	:	470.000 \$
Yıllık İşletme Maliyeti	:	7.600 \$
Yıllık Ek Kazanç	:	1.550.000 \$
Geri Dönüş Süresi	:	3,77 ay (GTG#1) 3,49 ay (GTG#2)
Verim Artışı	:	%0,52
Kapasite Artışı	:	1,35 MW
Üretim Artışı	:	% 1,26 (Santral)

5000 MW

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA / ÇEVRE

BUREAU
VERITAS
ISO 14001
ISO 9001

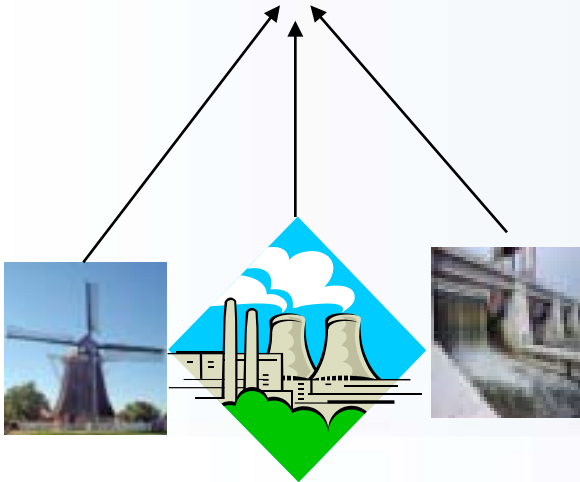

5000 MW

> > >

1,35 MW

ANA BAŞLIKLAR

- ENERJİSA ve Kentsa Santralı Hakkında Kısa Bilgi
- Enerji Terminolojisinde Proje ile İlgili Başlıklar
- Proje'nin Amacı ve Kısa Tanımı
- Proje'nin Doğmasına Sebep Olan Problemin Tanımı
- Proje Gelişme Aşamaları
- Proje'nin Temel Faydaları ve Önemi
- Ekonomik Veriler
- **Proje'nin Makro Ölçekte Sağlayabileceği Faydalar**

PROJE'NİN MAKRO ÖLÇEKTE SAĞLAYACAĞI FAYDALAR

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

VARSAYIMLAR (Kötü Senaryo)

- ❖ Türkiye'deki termik santrallerin %25'nde uygulanabilir
- ❖ Her santralde 1,35 MW yerine 0,5 MW güç kazancı

SONUÇ: 50 MW'lık kurulu güç

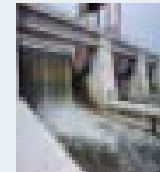
50 MW'lık bir Termik Santral

- Kurulum maliyeti: ~50.000.000 USD
- Doğal Kaynak Tüketimi
- CO₂ Emisyonu : ~ 190.000 ton/yıl (doğalgaz ise)
- Katı ve Tehlikeli Atıklar : Akü, türbin filtreleri, kimyasal bidonlar, yağ varilleri, evsel atık, atık yağlar
- Kaplayacağı ortalama alan : ~ 40.000 m²
- Arazi edinimi, kamulaştırma çalışmaları
- Atıksu
- Gürültü

50 MW'lık Hidroelektrik Santral

- Kurulum maliyeti: ~75.000.000 USD
- Kaplayacağı baraj ve santral alanı
- Arazi edinimi, kamulaştırma çalışmaları
- İnşaat sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler
- İşletme sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler

PROJE'NİN MAKRO ÖLÇEKTE SAĞLAYACAĞI FAYDALAR

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

VARSAYIMLAR (Kötü Senaryo)

- ❖ Türkiye'deki termik santrallerin %25'nde uygulanabilir
- ❖ Her santralde 1,35 MW yerine 0,5 MW güç kazancı

SONUÇ: 50 MW'lık kurulu güç

50 MW'lık Rüzgar Santrali

- Kurulum Maliyeti: ~ 95.000.000 USD
- Alan Kullanımı : ~ 8,5 km²
- Arazi edinimi, kamulaştırma çalışmaları
- İnşaat sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler
- İşletme sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler

50 MW'lık Güneş Santrali

- Kurulum Maliyeti : ~ 220.000.000 USD
- Kaplayacağı Ortalama Alan : ~750 dönüm
- Arazi edinimi, kamulaştırma çalışmaları
- İnşaat sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler
- İşletme sırasındaki çevresel ve sosyal etkiler

PROJE'NİN MAKRO ÖLÇEKTE SAĞLAYACAĞI ÇEVRESEL FAYDALAR

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

Küresel Isınma:

Bu Proje'nin Makro-ölçekte uygulanması sonucu;

❖ atmosfere salınan ısı enerjisi miktarının 300.600.000 kcal/h azaltılması sayesinde bu ısının yaratacağı Küresel Isınma önlenecek,

❖ tasarruf edilecek enerji miktarı ile İzmir Konak İlçesinin yarısının elektrik enerjisi ihtiyacı karşılanacaktır.

* Referans: TÜİK ve İzmir Valiliği(Konak Nüfus: 848.226)

PROJE'NİN MAKRO ÖLÇEKTE SAĞLAYACAĞI ÇEVRESEL FAYDALAR

BUREAU
VERITAS
ISO 14001
ISO 9001

Doğal Kaynak Tüketimi:

Bu Proje'nin makro-ölçekte uygulanması sonucu, İzmir Konak İlçesinin diğer yarısının tüketmiş olduğu enerji, herhangi bir ilave kaynak tüketimi olmaksızın karşılanacaktır.

* Referans: TÜİK ve İzmir Valiliği(Konak Nüfus: 848.226)

PROJE'NİN MAKRO ÖLÇEKTE SAĞLAYACAĞI ÇEVRESEL FAYDALAR

BUREAU
VERITAS
ISO 14001
ISO 9001

Emisyon Oluşumu:

Bu Proje'nin Makro-ölçekte uygulanması sonucu, **14.360.000 adet** ağacın absorbe edebileceği miktarda CO₂ emisyonunun atmosfere salınımı önlenecektir.

* Referans: <http://ecoswitch.com/tree-planting-calculator/> (NASA ve KYOTO PROTOKOLÜ'nün kabul ettiği varsayımlar üzerinden hesaplanmıştır.)

PROJE EKİBİ

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

❖ **Hayati YILDIRIM**
(Elektronik İ&B Mühendisi)

❖ **İdris AKRABA HASAN**
(Elektrik İ&B Mühendisi)

❖ **Koray GÜLAY**
(Satın Alma Uzmanı)

❖ **KENTSA Santralı Çalışanları**

❖ **Kürşat BÜYÜKTUĞRUL**
(Santral Müdürü)

❖ **Murat Bilgin KOÇ**
(Makina İ&B Mühendisi)

❖ **Kaan UZUNER**
(Makina İ&B Mühendisi)

❖ **Mine ARTUĞ**
(Çevre Mühendisi)

BUREAU
VERITAS

ISO 14001
ISO 9001

TEŞEKKÜRLER